

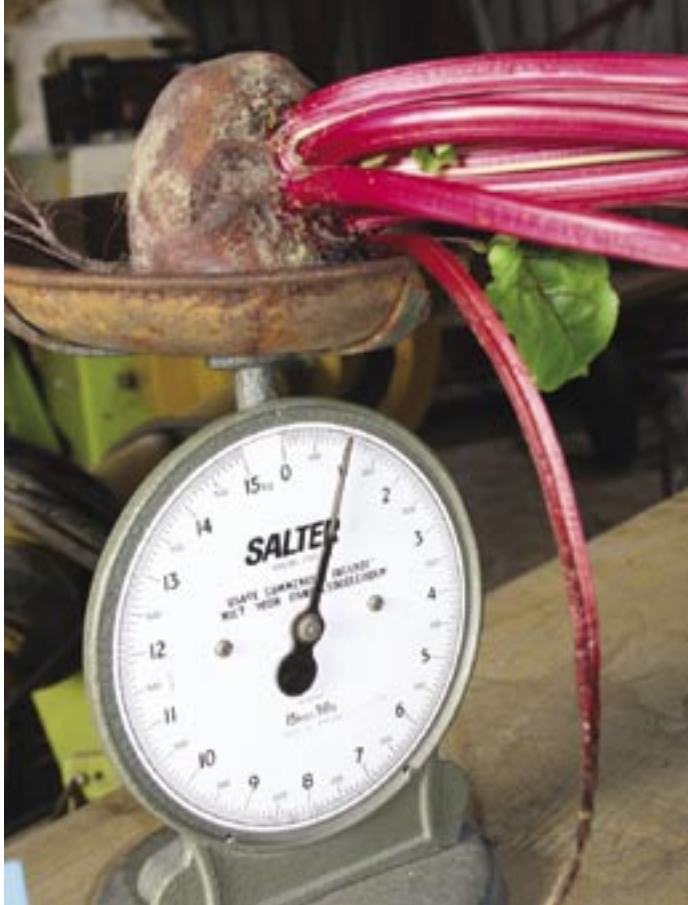
De Boerderijschool: leren

Bij de start van de Boerderijschool stelden we ons één doel: het onderwijs verlevendigen. We wilden dat de kinderen op een boerderij, op fietsafstand van school, van voorjaar tot winter zouden werken en leren. Het liefst op een gemengd agrarisch bedrijf, zodat de kinderen konden werken met planten en dieren. De manier om zelf ervaringen op te doen met aarde, natuur, voedsel en met elkaar. Inmiddels zijn er op 20 plaatsen in het land Boerderijscholen.

Alle foto's zijn gemaakt tijdens boerderijlessen op verschillende locaties en met verschillende scholen. (Foto's: Stichting Boerderijschool)

Tekst: Evelyne Schreurs

Leerlingen gaan tijdens het boerderijschooljaar naar een 'echte' boerderij, waarvan de agrariërs voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn. Zij zijn de vakmensen die bij de kinderen enthousiasme wekken voor het leven en werken op de boerderij. De kinderen helpen mee met alle voorkomende werkzaamheden. Het gaat om concreet werk zoals het voeren van de dieren (koeien en varkens), stallen uitmesten, de houtwal snoeien, het afzetten van een wei en het uitpoten van de slapplantjes. Buiten de geplande werkzaamheden, gebeurt er natuurlijk ook veel spontaan,

met hart, hoofd en handen

bijvoorbeeld een koe gaat kalven, het varken gaat biggen, tijdens het spitten kom je een worm tegen en in de composthoop massa's diertjes.

De ochtend of middag op de Boerderijschool verloopt volgens een vaste opzet. Meestal zes kinderen werken in een vaste groepjes. Werkzaamheden worden regelmatig afgewisseld. Er zijn duidelijke afspraken en de kinderen weten wat het geplande werk is, dat geeft houvast. Natuurlijk is er ook gelegenheid om te rennen en te bewegen. Doordat de kinderen wekelijks terugkomen is er tijd om boer en boerin te leren kennen. De kinderen ontwikkelen een band met hen en

raken vertrouwd met de plek en de werkzaamheden. Alle zintuigen worden op de boerderij aangesproken, bijvoorbeeld bij het verzorgen van de kalfjes. 'Hij likt met zijn tong over mijn hand, net schuurpapier'. De kinderen ervaren een gevoel van behaaglijkheid en tevredenheid. 'Ik voel me fijn na een ochtend werken op de boerderij', zegt een meisje. En dan de reukzin: 'Jeetje wat stinkt het hier', klinkt het uit de koeienstal. 'Ik vind het juist lekker ruiken'. De smaakzin (proeven) wordt met kookactiviteiten (pompoensoep koken, yoghurt, boter en karnemelk maken) geprikkeld. Ze proeven allerlei soorten zuivel en eten groenten

die ze thuis niet lusten. Ze voelen de zon op hun rug in maart, maar als er een wolk voorlangs drijft, dan 'voel je de wolk'! Door de herhaling en het ritme in de boerderijwerkzaamheden ontstaat een intense manier van leren.

Zaaien en oogsten

Door te doen, te ontdekken en te ervaren krijgen kinderen de kans om te leren. Als het (leer) proces na de activiteiten zou stoppen, dan zouden niet alle leermogelijkheden ten volle benut worden. Het is te vergelijken met een boer die zijn groenten of granen niet oogst. Op de Boerderijschool geldt: met het

*“Met wie ik bonen geplukt heb,
die plukte de bonen veel handiger, dus
ging ik het ook zo doen.”*

terugblikken wordt het leren ge-oogst. Dat terugblikken is een wezenlijk onderdeel van de Boerderijschool. Met verschillende evaluatievormen zoals observaties, presentaties en verschillende soorten beoordelingen kijken de leerkracht of de boerin samen met de leerlingen naar de opbrengst van het leren. Daar zijn veel geschikte momenten voor. Nadat een taak is afgerond kan direct worden teruggeblikt: is het ons gelukt? Aan het eind van het boerderijbezoek vertellen de groepjes elkaar wat ze hebben gedaan en hoe het resultaat eruit ziet. Ook op school staan de kinderen stil bij hun ervaringen door in hun logboek te tekenen, een verslag te schrijven en door hun ervaringen in een kringgesprek met elkaar te delen. Vragen daarbij zijn bijvoorbeeld:

wanneer was je enthousiast? Wat heeft je het meest geraakt? Wat heb je deze week geleerd(top) en wat wil je nog leren (tip)? Iedere fase van het leren op de boerderij heeft zijn eigen evaluatievorm. In het ideale geval sluiten leerlingen de Boerderijschool af met een meesterproef.

Opbrengst

Op de boerderij gaan de kinderen relaties aan en komen ze allerlei uitdagingen tegen. ‘Zwaar’ werk, herhaaldelijk hetzelfde werk uitvoeren, de fietstocht naar de boerderij, stallen uitmesten of de omgang met dieren die ze in eerste instantie eng vinden. De werkzaamheden doen een beroep op hun doorzettingsvermogen en wilskracht. Kinderen geven aan dat ze in het leren op school minder worden uitgedaagd. ‘Op de

school hoef je niet dapper te zijn’. ‘Nee, op school doen we niet echt iets heel spannends’. ‘Of dat ik denk daar was ik dapper bij’. ‘Op de boerderij ga je hard werken en op school ga je soms tekenen of schrijven’. ‘Volhouden hoeft op school niet zo’. De kinderen ervaren verbondenheid doordat ze zich veilig en thuis voelen op de plek, bij elkaar en ook bij de boer(in). De kinderen vertellen dat op de boerderij de onderlinge verhoudingen zijn veranderd. ‘En de klas is er ook een beetje aardiger van geworden, want we hebben veel met elkaar gewerkt. En dat was eerst minder, we waren meer in groepjes en nu is het meer dat we samen zijn en aardig tegen elkaar doen. (...)’ Er zijn grote verschillen tussen kinderen in interesse, ontwikkeling én elk kind heeft zijn

eigen manier van leren. Op de boerderij komen al die verschillende talenten aan bod. Een kind dat niet zo goed mee kan in de cognitieve vakken kan andere, praktische, kanten laten zien en daarmee een ander beeld van zichzelf krijgen. De klas kan zich hierdoor als groep ontwikkelen

“En weet je wat het grappige was ... het vet van de karnemelk werd boter!”

maar ook individuele kinderen kunnen zich breder ontwikkelen. ‘Een leerkracht vertelt: ‘Het is in het onderwijs soms zoeken naar ‘jongens-leren’. Het leren op de boerderij geeft hier invulling aan. Deze manier van leren is lichamelijk actiever, energiever, concreter en biedt meer uitdaging. Het mengt jongens en meisjes op een natuurlijke manier. En: ‘boekenkinderen leerden handen uit de mouwen steken en dat vies worden niet erg (en leuk!) is’. De ‘buitenkinderen’ kregen veel waardering van anderen – hoe handig ze

waren en hoeveel ze wisten over de werkzaamheden en de dieren. Een leerling heeft opgemerkt: ‘Met wie ik bonen geplukt heb, die plukte de bonen veel handiger, dus ging ik het ook zo doen.’ Doordat de kinderen met hun klas op de boerderij werken, leren ze elkaar anders te zien en te ervaren. ‘Het viel me op dat de een veel harder werkte dan de ander en dat iedereen iets anders leuk vindt!’

Groei

Het aantal Boerderijscholen groeit. Allerlei scholen doen mee: openbaar, christelijk, Jenaplan, katholiek, Montessori, maar

ook Vrije Scholen en scholen voor speciaal onderwijs. De hele range. Regelmatig komt de vraag naar een uitgewerkt format voor de Boerderijschool. Altijd weer benadrukken we het besef dat iedere Boerderijschool uniek is. Iedere school heeft eigen pedagogisch didactische uitgangspunten en een eigen leerplan. Iedere school vult de visie op leren en mens-zijn op een geheel eigen wijze in. Iedere school heeft dan ook een eigen onderwijsvraag, waarop de Boerderijschool een aangepast antwoord geeft. Iedere boerderij is uniek, elke boer heeft z'n bedrijf opgebouwd vanuit eigen waarden, kwaliteiten en

Hoe werkt de Boerderijschool?

De Boerderijschool is er voor scholen die kiezen voor levend leren. De klas verruult dertien tot twintig weken lang het klaslokaal voor een boerderij waar ze een dagdeel per week werken en leren. De Boerderijschool is een relatief nieuw onderwijsaanbod, de eerste ging in 2006 van start in Zutphen. Inmiddels is het initiatief op twintig locaties opgepikt: de meeste in Gelderland, enkele in Zuid-Holland, verder in Velsbroek (Noord-Holland) en in Sint Lievens Esse in België. Sinds 2006 zijn 92 klassen, ca. 2300 kinderen van 20 verschillende basisscholen naar de Boerderijschool geweest. Als kennismaking zijn er ook ‘Boerderijateliers’ waarbij de klas vijf dagdelen naar de boerderij gaat om te leren en te werken. Stichting Boerderijschool begeleidt school – boerderij koppels twee jaar lang bij het opstarten van een Boerderijschool. Op de website staat aanvullende informatie, een filmportret van een Boerderijschool en publicaties. (www.boerderijschool.nl)

“Op de boerderij hoort iedereen erbij. Je werkt als groepje daar. Je doet het samen. Op school is het meer leren, op de boerderij samen werken. Doen.”

vaardigheden. Iedere boerderij ziet er anders uit en kent een eigen bedrijfsidentiteit. De Boerderijschool is telkens het resultaat van een levende verbinding tussen de verschillende scholen en boerderijen. Vanuit de Boerderijschool staan we pal voor het tot stand brengen van die levende verbinding. Natuurlijk kunnen een inmiddels geformuleerde handleiding, onderwijsconcept en een werkboek met praktijkervaringen behulpzaam zijn. Papier alleen is echter niet voldoende om die levende verbinding tot

stand te brengen; daarvoor zijn ontmoetingen en de afstemming tussen mensen fundamenteel.

Tot slot

Op de Boerderijschool leren en werken de kinderen met hoofd, hart en handen. De rust en het vertrouwen dat de natuur de ontwikkeling van binnenuit ondersteunt, uiteraard wanneer aan een aantal randvoorwaarden voldaan is, is de sleutel tot het succes van de Boerderijschool. De boer leert de kinderen dat het gras niet sneller groeit door

er aan te trekken. De Boerderijschool leert scholen dat een kind niet sneller groeit door er aan te trekken. Kinderen ervaren zo de wezenlijke elementen voor innerlijke groei en ontwikkeling van binnen uit: vertrouwen en veiligheid, uitdaging, betekenisverlening, waardering en gemeenschapszin. Dat is nou net de basis die de kinderen als volwassenen van morgen kunnen gebruiken.

Evelyne Schreurs is projectleider bij de Stichting Boerderijschool.

